

Frihetsfølelse i fengselshagen

De innsatte har vært med på å bestemme formen på bedene. Gjerdet i bakgrunnen gir le og romfølelse.

Høye bed gjør arbeidet med plantene lett.

– Det er fint å ha noe å være stolt av, sier tømreren, som har tatt fagbrev i fengslet.

Livsutviklingshagen i Halden fengsel er unik. Her kan de innsatte for en kort stund glemme at de er fratatt friheten. TEKST OG FOTO ANNE KARI BERG

Noen pilfinker kvitrer fra en furugrein. Mellom lave busker står en liten benk som ser ut som den har stått her i uminnelige tider. Men den er laget for få år siden og er en del av Livsutviklingshagen i Halden fengsel.

En 48 år gammel mann har sagt ja til å la seg intervju anonymt. Han soner en narkotikadom på åtte år og har vært med på å lage hagen sammen med et knippe andre innsatte og den danske kunstneren Kenneth Balfelt.

– Det har vært flott å være med på dette arbeidet. Særlig fordi jeg faktisk har tatt fagbrev som tømrer i forbindelse med prosjektet, sier 48-åringen og viser hvordan han har konstruert høye vegger av bakken, den ytterste delen av tømmeret.

– At jeg kom til Halden fengsel og fikk sjansen til å

ta fagbrev er det beste som har skjedd meg. Det var en stor dag da Livsutviklingshagen åpnet. Endelig hadde barna mine en grunn til å være stolt av meg, sier 48-åringen, som har en jobb i bygningsbransjen å gå til når straffen er ferdigsonet.

Motvirker stress

Det er KORO (Kunst i offentlige rom) som har bevilget penger til Kenneth Balfelts kunstprosjekt Livsutviklingshagen. Den danske kunstneren hadde tidligere samarbeidet med innsatte om prosjekter og

De innsatte er med på å plante i bedene.

workshops. Hensikten med Livsutviklingshagen er å lage en terapihage med fokus på de innsattes motivasjon og selvfølelse.

Driftssjef Mette Marion Fredriksen er svært tilfreds med prosjektet.

– Å leve uten frihet er selvsagt en uhyre stressende situasjon. Å være i hagen kan nok være en motvekt, enten man arbeider med bedene eller bruker hagen til rekreasjon, sier hun.

Hun har arbeidet ved Halden fengsel siden det åpnet i 2010. Sammen med sine kolleger legger hun stor vekt på at fengslet skal være et sted der de innsatte kan utvikle seg i positiv retning.

– Du skal ikke se murer hvor du enn snur deg, sier Fredriksen om fengslet, som har kostet 1,3 milliarder kroner å bygge og som er blitt kalt verdens mest humane fengsel.

Til kritikerne sier Fredriksen gjerne:

– De innsatte skal ut i samfunnet en gang. De kan bli naboen din. Hvordan vil du da at de skal ha hatt det i den perioden de har sittet i fengsel? Da forstummer gjerne kritikken, sier Fredriksen, som er opptatt av at kunst og kultur skal være en del av hverdagen til de innsatte.

Fengslets direktør, Are Høidal, sier at han i utgangspunktet var skeptisk til hageprosjektet.

– Jeg hadde hørt om terapihager, særlig sansehager for blinde og demente. Det var vanskelig å forestille seg hvilken nytte en slik hage kunne ha i et fengsel,

sier Høidal. Nå som hagen faktisk står der, synes han det er veldig bra.

– Det er meningen at de innsatte ikke hele tiden skal minnes på at de er i fengsel. I den sammenhengen har Livsutviklingshagen en viktig funksjon. Når de er i hagen kan de glemme at de er fratatt friheten, sier Høidal.

Gode minner

Livsutviklingshagen ligger inntil et skogholt og er på cirka 400 kvadratmeter. Det høye flettverksgjerdet i stål er delvis kamuflert av det før omtalte gjerdet i bakken, samt av et hyggelig vedskjul med sirlig stablete vedkubber. I de opphøyde bedene vokser sommerblomster, stauder, prydbusker og roser.

– For mange av de innsatte kan nok hagen vekke gode minner, sier Arne-Gøran Antonsen. Han er en av verksbetjentene, yrkesgruppen i fengslet som blant annet har ansvar for sysselsetting og faglig veiledning av de innsatte. Antonsen var ansatt som vedlikeholdsansvarlig for grøntanlegget ved Rudskogen Motorsenter i Østfold før han ble headhuntet til Halden fengsel. Han ser ikke bort fra at han kommer til å ta videreutdanning som gartner, slik at han har et faglig fundament for å være driftsansvarlig for Livsutviklingshagen og andre grøntanlegg i Halden fengsel.

– Det er selvfølgelig meningen at de innsatte også skal være med på det praktiske hagearbeidet, sier Antonsen mens han viser frem samplantingene. Fortsatt er det

mye brun bark som synes mellom plantene.

– Men bare vent til hagen får noen år på seg, sier Arne-Gøran Antonsen mens han presser jorda fastere rundt en struttende fløyelsblomst. Og hvem vet? Kanskje vil det i tillegg til de fagbrevene de innsatte i dag kan ta i Halden fengsel, også bli mulig å utdanne seg til gartner ■

1 Driftssjef Mette Marion Fredriksen på vei inn i hagen. De grå bygningene i bakgrunnen er boenheter for innsatte. 2 Den bunndekkende rosen 'Tommelise' er en munter fargeklatt i hagen. 3 – På sikt kommer vi til å plante flere stauder, sier verksbetjent Arne-Gøran Antonsen. Her viser han frem frodige toppklokker (*Campanula glomerata*). 4 Toppklokken har fargesterke klokkeblomster som blomstrer lenge. 5 Driftssjef Mette Marion Fredriksen er stolt over det de har fått til i fengslet. I forgrunnen et bed duftende mynte. I bakgrunnen blant annet rødkattebusk, pelargonier og den omtalte toppklokken.

Livsutviklingshagen sett utenfra.

KENNETH BALFELT LIVSUTVIKLINGSHAGE

Den danske kunstneren Kenneth Balfelt (f. 1966) arbeider som selvstendig kunstner i en rekke sosialpolitiske prosjekter. I prosjektene sine har han arbeidet tett sammen med hjemløse, stoffmisbrukere og andre sosialt utsatte mennesker for å skape rom disse kan føle seg hjemme i.

I Halden fengsel intervjuet kunstneren 40-50 innsatte om hva de kunne tenke seg å få ut av fengselsoppholdet. Svaret var at de ønsket å gjenfinne motivasjon, selvfølelse, indre ro og egen fremdrift. Ut fra dette vokste konseptet Livsutviklingshagen, som ble offisielt åpnet 18. juni 2014. De innsatte har vært aktivt med hele veien, fra planleggingen til å designe, bygge og dyrke hagen.

